

Er ontstonden in Nederland felle debatten (‘bijna een godsdienstoorlog’, werd aan van Mook geschreven¹) en er kwam een stevige agitatie tegen de overeenkomst van Linggadjati op gang. De pers berichtte dat de chef van de generale staf en de bevelhebber der zeestrijdkrachten, Kruls en Helfrich, zoals wij al in hoofdstuk 2 weergaven, hun bezwaren aan de koningin hadden voorgelegd, een aantal leden van de Raad van State wees er samen met andere hooggeplaatsten, onder wie Welter, het kabinet op dat de overeenkomst op een erkenning *de jure* van de Republiek neerkwam en dus in strijd was met de 7 december-toespraak en vijf hoogleraren in de rechten, onder wie Verzijl, schreven aan het kabinet dat goedkeuring van Linggadjati rechtens ongeoorloofd was.

Tegen die achtergrond diende het kabinet-Beel zijn standpunt te bepalen, voorgelicht door de Commissie-Generaal die uit Batavia was overgekomen. Van veel gewicht was daarbij het feit dat de KVP-fractie zich op 27 november achter Romme’s denkbeelden schaarde: in de voorgestelde Unie moest de Kroon van wezenlijke betekenis worden, de arbitrage moest op een andere wijze worden geregeld en er moest uitdrukkelijk worden bepaald dat de Unie niet opzegbaar was, met andere woorden: de overeenkomst van Linggadjati moest niet worden verworpen maar aangevuld – ‘aangekleed’, zoals men korte tijd later ging zeggen.

Op 28 november begon het kabinet aan een reeks van acht lange vergaderingen die aan de overeenkomst werden gewijd. Slechts één minister, de PvdA’er Vos, was bereid de overeenkomst te aanvaarden conform de tekst van 15 november, alle overigen, ook de PvdA’ers Drees, Liefstijck en Mansholt, wezen dat af. Schermerhorn zag een oplossing: hij was het die voorstelde dat aan de overeenkomst zoals zij daar lag, een stuk zou worden toegevoegd waarin de aanvullingen zouden worden opgenomen die van Nederlandse zijde wenselijk werden geacht. Het kabinet besloot toen tot toevoeging van twee stukken: een door de Commissie-Generaal te schrijven toelichting op de overeenkomst en een verklaring van het kabinet. In die kabinetsverklaring kwam te staan, ten eerste, dat het politieke akkoord vergezeld moest gaan van een financieel-economisch waarbij de Nederlands-Indische staatsschuld door Indonesië zou worden overgenomen en het Nederlandse bedrijfsleven in Indonesië waarborgen zou krijgen voor zijn voortzetting, en, ten tweede, dat Nederlands-Nieuw-Guinea een aparte status diende te krijgen: het mocht

¹ Brief, 4 dec. 1946, van F. de Boer: a.v., p. 489.